

هارمونی رنگ در فضای سبز

مهديس امجدی^۱، معصومه جورث^۲
۱ کارشناس ارشد باغبانی، ۲ کارشناس ارشد زراعت

چکیده:

با توجه به اینکه رنگ ها تاثیر زیادی بر روحیه ی ما دارند لذا بخش مهمی از رابطه ما با محیط بر اثر تاثیر رنگ هاست. با کاربرد درست رنگ ها در فضاهای شهری چهره ی شهر برای ما آرامش روحی و بصری را بدنبال خواهد داشت و درک ما از فضاها بیشتر خواهد شد و همچنین شناسایی هویت رنگ ها می تواند در خوانا کردن فضا به طراحان شهری کمک کند. رنگ یکی از عناصری است که میتواند به سادگی و با هزینه ای کمتر از ساخت و ساز برای تعریف فضاها در ایجاد خوانایی، حفظ وحدت و حس مکان موثر باشد. در این پژوهش ضمن معرفی رنگها و مباحثی مرتبط با رنگشناسی و هارمونی رنگ در فضاهای شهری و گیاهان به ارائه پیشنهادات مختلف در راستای ایجاد هارمونی رنگ در طراحی فضاهای سبز شهری پرداخته شده است.

مقدمه:

رنگ یکی از مهم ترین عناصری است که می تواند به سادگی و با هزینه ای کم تر از ساخت و ساز برای تعریف فضاها، در ایجاد خوانایی و حس وحدت و خلق حس مکان به ما کمک کند. هر فردی نسبت به رنگ جاذبه و دافعه خاصی از خود نشان می دهد لذا این مورد نباید در انتخاب مبلمان شهری و طراحی کاشت فضای سبز بدون آگاهی از ترکیب رنگ ها ملاک عمل قرار گیرد حتی می توان گفت رنگ مهمترین عامل در جذابیت پارک ها و فضاهای سبز شهری است و آگاهی از کاربرد متناسب رنگ ها موجب نیل به مقصود خواهد شد. یکی از وظایف طراحان چشم انداز، آگاهی از دانش ترکیب رنگ، روانشناسی رنگ ها و آشنایی با گونه های گیاهی تامین کننده آن است چه بسا درختان و درختچه ها و پوشش گیاهی بسیاری را در طبیعت می توان یافت که با تغییر رنگ در فصول مختلف موجب تنوع در چشم اندازهای شهری می شوند.

رنگ چیست؟

نکته عجیب و جالب در مورد رنگ این است که در واقعیت، رنگ وجود ندارد! رنگ علیرغم خصوصیات ایجاد انگیزه، هوس، شادمانی، ساختاری و حتی تهیجی، دارای خصوصیات سوزاننده و برنده نیز هست. هر رنگ دارای خصوصیات منحصر به فرد درمانی و تعادل بر انگیزی است. رنگ بر حس وزن (سبکی و سنگینی)، دما (گرمی و سردی)، فاصله (دوری و نزدیکی) و ابعاد (بزرگی و کوچکی) تاثیر گذار است. حتی مقیاس زمان نیز در فضاهای دارای رنگهای مختلف، متفاوت است. برای مثال، شنوندگان سخنرانی در یک سالن آبی رنگ، آن را طولانی و کسل کننده می یابند، در حالی که همان سخنرانی در یک سالن سرخ رنگ، هیجان انگیز و کوتاه تر ارزیابی می گردد.

تئوری رنگ ها و هارمونی رنگ

دایره یا چرخه رنگ:

چرخه رنگ متشکل از دوازده رنگ است که سه رنگ قرمز، زرد و آبی در آن رنگ های اولیه و رنگ های میان آن ها به عنوان رنگ های ثانویه شناخته می شوند. استفاده از رنگ های هم خانواده که در چرخه رنگ در کنار هم قرار گرفته و به اصطلاح همسایه هستند ترکیبی ملایم و هماهنگ را ایجاد می کند که نگاه بیننده را به راحتی از یکی به دیگری رهنمون می کند.

رنگ های اصلی:

قرمز، زرد و آبی رنگ های اصلی هستند زیرا دانه های رنگی تشکیل دهنده آنها از ترکیب هیچ رنگ دیگری به وجود نیامده و تمام رنگ های دیگر از ترکیبات مختلف این سه رنگ با یکدیگر به دست می آیند.

رنگ قرمز، تحریک کننده و چشمگیر. ایجاد حرکت و دوام. نماد سرور و شادی است که نگاه را به سمت خود می کشاند و به گردش خون کمک می کند. رنگ آبی نماد صلح، اقیانوس و آسمان، خونسردی و آرامی است. رنگ خنک، ثابت و قابل اعتماد است. آبی قدرتمند و از این جهت پس از قرمز قرار می گیرد. از این رو برای تجسم ورزش مناسب است. آبی رنگ نظافت و پاکیزگی است. رنگ زرد نوید دهنده بهار، نماد روشنی، احتیاط، توجه و شادمانی است.

رنگ های فرعی یا ثانویه:

سبز، نارنجی و بنفش رنگ هایی هستند که از ترکیب رنگ های اصلی با یکدیگر حاصل می شوند. محل قرار گیری هر رنگ ثانویه در دایره رنگ، بین دو رنگ اصلی تشکیل دهنده اش است. رنگ سبز، نماد آرامش، درختان و چمن زار است و سبز روشن، بهار و باروری را تداعی می کند. رنگ نارنجی، نماد گرما، آتش، انرژی و سرزندگی که باعث برانگیختن روح و بازتاب نور آفتاب است و رنگی مناسب جهت وسایل بازی کودکان است. ارغوانی و رنگ های بنفش باعث تسکین ذهن و اعصاب می شود. رنگ بنفش در آرامی تنش های عصبی و خشونت مؤثر است.

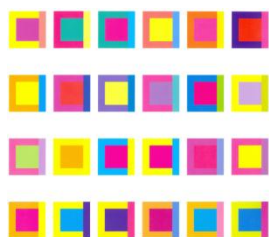

رنگ های گرم

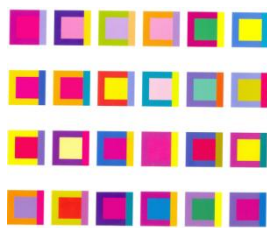
رنگ های گرم مانند قرمز، نارنجی و زرد خودنما، مهاجم و توجه بر انگیز است. وجود رنگ های گرم آهنگ حرکت را سریع می کند. ترکیب رنگ های گرم در کنار هم جسور، غنی و زنده جلوه می کند. رنگ های گرم نزدیک تر حس می شوند و فضا را تنگ تر می کنند، در حالی که رنگهای سرد دورترند و فضا را وسیع تر نشان می دهند به عنوان مثال در حیاط پشتی خانه و یا یک محیط محصور شده با به کارگیری رنگ های سرد می توان بزرگی را در محیط القا کرد (شی جی وا و ناصرپور، ۱۳۷۷).

در اماکنی مانند مهد کودک و زمین بازی کودکان باید از ترکیبات رنگی بازیگوش و پر انرژی در عرصه گلکاری و وسایل بازی کودکان استفاده کرد.

رنگ های بازیگوش

رنگ های انرژی و پر جنب و جوش

رنگ های سرد

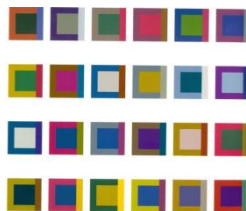
طیف سبز تا بنفش، که شامل آبی و سایه های خاکستری است (شکل ۱) و اثر این رنگ نقطه مقابل رنگ های گرم است. ترکیب های سرد احساسی از سرما را منتقل می کند. رنگ سرد آبی، اگر در دستشویی ها و یا در فضایی تابستانی به کار گرفته شود به نظر خنک، تازه و بهداشتی می آید. با افزودن کمی زرد و قرمز و قطعاتی از صورتی و بنفش می تواند بسیار اطمینان آفرین باشد.

رنگ های خنک و سرد

رنگ های سنتی

این طیف رنگ ترکیبی از رنگهای گرم و سرد می باشد که می توان در گلکاری بویژه فرش گل از این طیف رنگی بهره برد

رنگ های سنتی

رنگ های روشن

رنگ های ملایم همچون ابرهای تابستانی، لطیف و رویایی است . در طراحی داخلی رنگ های روشن از تاثیر دلگیر فضا می کاهد . رنگ های روشن سبک ترند و رنگ های تیره سنگین تر. رنگ سیاه در این مورد استثناست و خالی بودن را القا می کند.

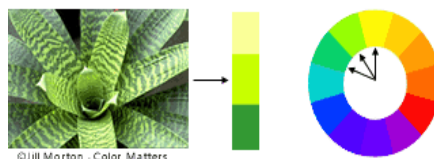
رنگ های تیره

نقطه مقابل رنگ های روشن است. قرمز تیره، ارغوانی تیره، سبز تیره و یا آبی تیره، احساسی از بزرگی و قدرت را منتقل می کند. تاثیر این رنگ ها وقتی به نهایت می رسد که در بین گروهی از رنگ های روشن تر بکار گرفته می شود (شی جی وا و ناصرپور، ۱۳۷۷).

تئوری های رنگ و هارمونی رنگی متعددی وجود دارند. در اینجا به معرفی چند فرمول ابتدایی در به کارگیری رنگ ها می پردازیم:

هارمونی بر اساس هم جواری رنگ ها:

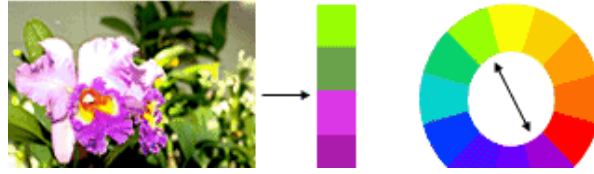
رنگ های هم جوار (پیوسته)، به هر دسته سه تایی از رنگ هایی گفته می شود که در دایره رنگ کنار یکدیگر قرار گرفته اند. مانند زرد-سبز، زرد و زرد نارنجی. معمولا در چنین ترکیب هایی، یک رنگ از نظر مقدار، بر دو رنگ دیگر برتری دارد.

هارمونی بر اساس رنگ های مکمل:

رنگ های مکمل آن هایی هستند که در دایره رنگ، درست در مقابل یکدیگر قرار گرفته اند مانند (قرمز و سبز) یا (قرمز-بنفش و زرد-سبز). همان طور که در شکل ۱ مشاهده می کنید، درجات مختلف زرد-سبز در برگ ها، هماهنگی زیبایی با رنگ های قرمز-بنفش گل، ایجاد کرده اند. جالب است بدانید با وجود اینکه دو رنگ مکمل، از لحاظ درجه رنگی و سردی و گرمی، دو رنگ متضاد به شمار می روند، اما وقتی در کنار هم قرار می گیرند، توازن و هماهنگی بسیار جالب و خیره کننده ای به نمایش می گذارند. بنابراین گاهی اوقات تضاد هم نوعی هماهنگی و تعادل است.

گروه اصلی رنگ های مکمل از این قرارند ۱- زرد و بنفش ۲- آبی و نارنجی ۳- سبز و قرمز

شکل ۱

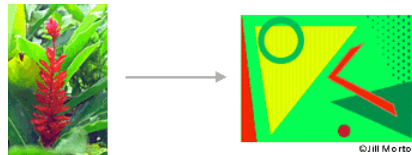
July ۱۸, ۲۰۱۱ | By [David Marciniak](#) | Leave a Comment-Basic Color Theory for Landscape Design

Perennials That Don't Need Dividing

هارمونی بر اساس طبیعت

طبیعت، بهترین نقطه شروع برای درک و ایجاد هارمونی رنگی است. در تصویر پایین ملاحظه می کنید که زرد، سبز و قرمز چه نقش هماهنگی ایجاد کرده اند و این ترکیب متناسب، لزوماً در دو مورد قبل نمی گنجد، اما زیبا و قابل اجرا است (تئوری رنگ ها).

• از رنگ برای تعریف فضا استفاده کنید

در فضای باز و یک تکه برای تعریف بخش های مختلف به عنوان مثال در عرصه های سبزی که به دلیل محدودیت فضا وسایل تندرستی و یا بازی در کنار هم و در یک فضا می توان برای تفکیک این فضاها از رنگ های گرم و شاداب برای تهیج کودکان و رنگ های آرامش بخش همچون آبی با رنگی خنثی مثل خاکستری استفاده کرد.

مثال های کاربردی رنگ در شهر

رنگ سبز و فیروزه یی بناهای مذهبی را به یاد می آورند یا رنگ های تند و شاد خاطره فضا های کودکی را زنده می کنند. در فضاهای شهری رنگ ها باید مکمل یکدیگر باشند و باعث اغتشاش بصری نشوند. آبی تیره و رنگ زرد روشن معرف روز و آفتاب و فعالیت و امید است. از نظر روانی آبی تیره فعالیت را متوقف می کند و سکون و آرامش و بی حرکتی می آورد و زرد روشن به فعالیت میدان می دهد. رنگ سبز روشن جوانه برگ های تازه باز شده و رنگ سبز تیره آن ها در تابستان در یک گونه گیاهی و همچنین در کلیه گیاهان باغ و پارک یک طیف بسیار وسیعی به وجود می آورد و به همین علت است که رنگ سبز را رنگ زمینه نام نهاده اند. رنگ های سبز و آبی، بر عکس چشم را نزدیک بین می کنند، چرا که این دو رنگ به عقب رفتن و عمیق شدن تمایل دارند. زرد و ارغوانی در این خصوص خنثی هستند، نه پیش می آیند و نه عقب می نشینند.

برای چیدمان هایی جسورانه و پویا، محیط‌های روشن، بهترین هستند و رنگ های اصلی و غنی در چنین فضاهای درخشانی، بیشتر رایجند. برای محل‌هایی که کارهای فیزیکی و فکری در آن جا انجام می شود، رنگهای عمیق و ملایم، انتخاب های بهینه هستند. سفید خیره کننده است و به سادگی کثیف میشود. خاکستری با هر رنگی هماهنگی دارد.

یک رنگ سبز یا آبی درخشان هم می تواند به اندازه یکی از رنگ های گرم دیوارها را جلوتر بکشد. در حالی که زرد ملایم و روشن فضا را بازتر و بزرگ تر می کند. بنابراین ارزش رنگی-روشنی و تیرگی- و درجه خلوص رنگ - میزان ترکیب آن با سایر رنگ ها نیز از اهمیتی هم پای گرمی یا سردی آن برخوردار است. به طور کلی رنگ های روشن تر یا رنگ هایی که خلوص کمتری دارند موجب بزرگنمایی فضا و رنگ های تیره تر و خالص تر موجب کوچکتر دیده شدن فضا می شوند.

مبلمان باغی، صندلی ها و وسایل ورزشی و تفریحی هم در رنگ آمیزی باید مورد تأمل قرار گیرند. رنگ های روشن شادی بخش و رنگ قرمز در جلو پرچین های سبز فریبنده به نظر می آیند. مبلمان رنگ آمیزی شده با رنگ سبز آن ها را از دید گم می کند. هر چه به طرف ساختمان مرکزی نزدیک تر می شویم رنگ گل ها و مبلمان باید روشن تر و برعکس مکان های دورتر از رنگ های سرد و مات استفاده گردد، چنانچه جای این دو عوض شود چون رنگ روشن از نظر دید تأکیدی است با پرش دید بطرف آخر باغ مواجه خواهیم شد و فاصله تا آخر کمتر به نظر می رسد. برای جلوگیری از پرش فوری دید از اول باغ به آخر آن و کمتر نمایش دادن فاصله بهتر است یک ردیف یا کپه ای از یک رنگ روشن در وسط خط آبی یا صورتی کاشت گردد. این شکست رنگ باعث توقف دید و سپس حرکت بعدی آن می گردد. رنگ مبلمان و دیوار هم با رنگ های نقره ای و خاکستری به شدت توصیه می گردد.

یک عامل موثر در گزینش رنگ، کاربرد محصول است که این رنگ در طراحی رنگ گل استفاده می شود یا نیمکت یا سطل زباله . رنگ نباید برای دوره‌ای کوتاه و تنها به قصد جلب نظر رهگذاران به کار رود. به طور مثال، ممکن است گزینش زباله‌دان هایی به رنگ زرد روشن در ابتدا حتی با محیط هم هماهنگ باشد و انتخاب جالب و جسورانه ای به نظر برسد، اما به طور یقین بعد از شش ماه که زباله دان بارها از آدمس‌های جویده، کاغذهای چسبناک شکلات و از این قبیل خوراکی ها پر و خالی شد و لکه های مختلف رنگی گرد تا گرد آن را فرا گرفت، در آن انتخاب تجدید نظر می شود (فرزان، ۱۳۷۷).

مفهوم رنگ در گیاهان

دانستن معنی رنگ گیاه می تواند یک بعد جدید به هر منظر اضافه کند. اگر گلدانی پر از لاله قرمز یا شمعدانی در انتهای باغچه قرار دهید. چشمان شما به سرعت به طرف آن ها کشیده شده و بنابراین حسی از کوچکی باغ به شما القاء خواهد کرد و زحمت نگاه کردن به گیاهانی که رنگ های دیگری دارند به خود نمی دهید. رنگ های نقره ای و خاکستری که بیشتر در گیاهان برگی به چشم می خورد کاملاً هماهنگ بوده و رنگ سفید و کرم بهترین رنگ برای نقاط برجسته و مهم از نظر دید هستند. بطور کلی گل ها و گیاهان با رنگ های مکمل را می توان بصورت مخلوط بکار برد. برای مثال رنگ های زرد و آبی (بنفشه آبی و لاله زرد) یا آبی و قرمز (ابری و شمعدانی) زیبایی بخش محیط هستند. استفاده از گیاهان همیشه سبز و خزان کننده

شاخ و برگ گیاهان همیشه سبز یک رنگ دائمی را در محیط ایجاد می کند . برگ گیاهان خزان کننده در پاییز می ریزد اما رنگ پوست و ساختار شاخه جذابیت زیادی را برای افراد ایجاد می کند.

بسیاری از گیاهان پوششی رنگ طلایی زیبایی را در زمستان ایجاد می کند. به عنوان مثال زنبق زرد با رنگ کهربایی گرمش در طول زمستان با زمینه ای از آسمان آبی و درختان همیشه سبز و به همراه بیک های سماق قرمز چشم انداز بسیاری را ایجاد می کند.

بسیاری از گیاهان در فصل بهار و یا پاییز ترکیب رنگی مناسبی را نسبت به دیگر فصول ایجاد می کنند. برای مثال یک یک محیط با رنگ های صورتی و سفید در بهار و رنگ سرد سبز در تابستان و رنگ های گرم و پرانرژی در پاییز و سبزه های کم رنگ و قهوه ای در زمستان در محیط تاثیر گذار هستند (مارکینیاک، ۲۰۱۱).

کاربرد گیاهان با شاخ و برگ رنگی

بعضی از گیاهان برگ های بسیار جذابی دارند در بیشتر مواقع وقتی از شاخ و برگ تعریف می شود رنگ سبز به ذهن می آید. بسیاری از گیاهان را می شناسیم که برگ هایی با رنگ آمیزی متنوع دارند. بعضی از گیاهان دارای برگ هایی با نوارهای رنگی (کرم، زرد و یا سبز) و یا لکه های رنگی (سفید، کرم، زرد، صورتی و ...) هستند که می توان در طراحی رنگی فضای سبز از آن بهره برد (مارکینیاک، ۲۰۱۱).

Coleus

Breynia

Eleagnus

Yucca

Abelia

پیشنهادها:

رنگها تاثیرات به سزایی در کالبد و سیمای شهرها دارند . استفاده صحیح از رنگ در مکان و موقعیت مناسب و متناسب با نوع فضاها می تواند روح و حس تعلق را در آن فضا جاری سازد . از طرفی فضاهای سبز شهری تنها عناصر زنده در سطح شهرها می باشند که طراحی اصولی و صحیح آنها همواره مد نظر مسئولین امر بوده است . ولی متأسفانه گاهی استفاده نادرست از رنگهای گیاهان و یا مبلمان شهری در پروژه های احداث فضای سبز باعث به وجود آوردن فضایی نه چندان جذاب شده است. لذا بر این اساس و با عنایت به مطالب فوق الذکر پیشنهادات ذیل در راستای ایجاد هارمونی در طراحی و توسعه فضای سبز شهری، همچنین زمین های بازی کودکان و مبلمان پارکی ارائه می گردد.

۱- قبل از انتخاب گیاهان نگاهی کلی به عرصه داشته باشیم و رنگهای گیاهان را برای انتخاب جدید به ذهن بسپارید.

۲- به رنگ غالب عرصه توجه کنید.

۳- انتخاب رنگ گل و درختچه در بستر چمن کاری، با گیاهان پوششی و رونده ای که واجد رنگدانه است همچون لیزوماکیا با رنگ زرد- سبز و یا عرصه پوشیده شده از فرانکینیا که در فصول سرد سال از سبز به قرمز تغییر می یابد، متفاوت است.

۴- در تقاطع ها بهره گیری از گیاهان با ارتفاع پائین و رنگ های گرم همچون قرمز و زرد مناسب است.

۵- در عرصه هائی با مترائ پائین از تنوع گونه و رنگ اجتناب کنید.

۶- استفاده از رنگ های گرم در وسط عرصه های گل های فصلی باغچه را برای بیننده نزدیک تر دقیقا همانند حالتی است که اطراف باغچه با رنگ گرم از شن سفید استفاده کرده باشیم اما در طراحی ها از شن سفید می توانیم به جای استفاده از شن سفید از گلی با رنگ سفید متناسب با رنگ سفید استفاده کنیم و در صورتی که رنگ های سرد در وسط عرصه باشد باغچه را برای بیننده دورتر جلوه می کند.

۷- در صورتی که گل با رنگ سفید همخوان با بستر اصلی در اختیار نداشتیم از سایه رنگ ها بهره بگیریم . در صورتیکه عرصه کوچک جهت کاشت گل در اختیار داشتیم بهتر است از رنگ های سرد بهره بگیریم . با توجه به خصوصیات رنگ های آبی در سرویس های بهداشتی و ست های تندرستی از سایه روشن های این خانواده و یا از رنگ های خنثی سفید و یا خاکستری استفاده نمایید . از رنگ های سفید در ترکیب ست های تندرستی، وسایل بازی کودکان استفاده گردد.

۸- از رنگ های شاد و گرم در زمین های بازی کودکان مثل نارنجی، قرمز، زرد استفاده شود.

۹- از رنگ های خنثی چون مشکی و یا تیره مثل سرمه ای و قهوه ای ... و رنگ های شادی چون قرمز و رنگ آمیزی سطوح های زباله جدا خودداری کنید.

۱۰- از رنگ های بسیار روشن در رنگ آمیزی سطوح های زباله و یا نیمکت به عنوان رنگ اصلی حدالمقدور استفاده نمائید.

رنگ های انتخابی را بشناسیم، خصوصیات رنگ، روشنی و قدرت پوشانندگی آن آشنا شوید دایره رنگ، رنگ های مشابه و مکمل را بشناسید

۱۱- پیش از همه به رنگ زمینه بیاندیشید. رنگ های روشن بهتر از رنگ های تیره، رنگ های گرم بهتر از رنگ های سرد و رنگ های زنده بهتر از مرده اثر می گذارد. ابتدا سطوح بزرگتر را رنگ کنید و سپس سطوح کوچکتر.

۱۲- از رنگ های همخوان استفاده کنید، اگر قرمز و آبی را در کن ار هم به کار میرید، ایجاد حد فاصلی با قرمز- بنفش مثل پل ارتباطی آنها کاربرد دارد.

۱۳- برای ایجاد هماهنگی، رنگ های کمکی و خنثی را به خدمت بگیرید.

۱۴- توجه به شرایط اقلیمی منطقه مورد نظر برای طراحی و درک رنگهای غالب، در گزینش رنگ بسیار موثر است.

منابع:

۱ - فرزانه، ن. ۱۳۷۷. طراحی و ارتباط بصری. انتشارات تهران.

۲ - شی جی وا، ه. و ناصرپور، ب. ۱۳۷۷. همنشینی رنگ ها / راهنمای خلاقیت در ترکیب رنگ ها، نشر کارنگ.

۳ - ایتن، ج. و حسیسی حلیلی، م. رنگ ایتن. سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

۴ - کستر، م. مفاهیم همنشینی رنگ ها در نقاشی به انضمام راهنمای ترکیب رنگ.

۵- Color in architecture / interiors & urban spaces / Harold Linton

۶- Color by Paul Zelanski/ Mary Pat Fisher

۷- colour as a Structural Variable of Historical Urban Form Angela Garcia-Codon, er, Jorge LlopisVerdu , Ana Torres Barchino, Ramon VillaplanaGuille´n, Juan Serra Lluch

۸- <http://www.colormatters.com/colortheory.html>

۹- Marciniak, D. ۲۰۱۱. Basic color theory for landscape design

۱۰- Chappell, M. and Davis, B. Landscape Basics: Color Theory